

University of Groningen

Ad Iuvenci Evangeliorum librum secundum commentarius exegeticus

de Wit, Jan

IMPORTANT NOTE: You are advised to consult the publisher's version (publisher's PDF) if you wish to cite from it. Please check the document version below.

Document Version

Publisher's PDF, also known as Version of record

Publication date:

1947

[Link to publication in University of Groningen/UMCG research database](#)

Citation for published version (APA):

de Wit, J. (1947). *Ad Iuvenci Evangeliorum librum secundum commentarius exegeticus*. De Waal.

Copyright

Other than for strictly personal use, it is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

The publication may also be distributed here under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license. More information can be found on the University of Groningen website: <https://www.rug.nl/library/open-access/self-archiving-pure/taverne-amendment>.

Take-down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Downloaded from the University of Groningen/UMCG research database (Pure): <http://www.rug.nl/research/portal>. For technical reasons the number of authors shown on this cover page is limited to 10 maximum.

PRAEFATIO.

Cum evangelium a Iuenco versibus latinis translatum perlegimus, iterum iterumque magna poetae peritia movemur; nam cum tam arte, ut ille fecit, sequi vis textum sacrum, magna vero peritia utendi lingua latina tibi opus est. Sed quam bene Iuencus efficit ut suaviter possimus legere ea quae nobis proposuit! Clare et eleganter omnia, quae acta sunt per vitam Iesu, nobis narrat, et id sine magnis additamentis vel praetermissionibus, ut diligenter totum evangelium e recensione Matthaei possimus percipere.

Licet Iuencus non magnus poeta sit, quoniam non ipse aliquid excogitavit, sed tantum imitatus est evangelium, tamen magna laude dignus est, quod tam pulchris versibus haec omnia composuit. Et quidem non sine effectum! Nam multae editiones huius poetae testimonio sunt illum animo non invito per multa saecula lectum esse, id quod docet editio Arevali, in cuius praefatione omnes editiones enumerantur inde ab anno 1490 usque ad 1765.

Attamen, quamquam tanti aestimamus Iuencum, ne obliviscamur nostrum permultum usum esse Vergilio, praeclaro illo poeta, et multas expressiones ab illo mutuatum esse.

Iam statim initio libri secundi bonum exemplum habemus vs. 1—6:

*Iamque dies prono decedens lumine pontum
inciderat, furvamque super nox caerula pallam
sidereis pictam flammis per inane trahebat:
Cum multos homines mentis languore ruentes
devinctosque animam furibunda daemonis arte
certantes populi caeca iam nocte ferebant.*

et inde vs. 25:

*Conscendunt navem ventoque inflata tumescunt
vela suo, fluctuque volat stridente carina.
Postquam altum tenuit puppis, consurgere in iras*

*pontus et inmissis hinc inde tumescere ventis
instat et ad caelum rabidos sustollere montes;
et nunc mole ferit puppim nunc turbine proram,
inlisosque super laterum tabulata receptant
fluctus disiectoque aperitur terra profundo.*

Hi versus prope efficiunt, ut cogitemus de Vergilio ipso neque de Iuvenco. Ut pauca addam, velim nominare vs. 37—43:

Inde procellis
*imperat et placidam sternit super aequora pacem
illi inter sese timidis miracula miscent
conloquiis, quae tanta illi permissa potestas
quodve sit imperium, cui sic freta concita ventis
erectaeque minis submittant colla procellae.*

vs. 67—72:

*Et iam praecipites scopulorum margine porci
in mare coniecti properant disperdere vitas.
At vero e speculis miracula tanta paventes
diffugiunt urbisque ruunt ad tecta subulci
et famam accendunt populosque ad litora cogunt.*

vs. 142—145:

*Praeceptis parent iuvenes undasque coronant
completis labiis lapidum; tum spuma per oras
commixtas undis auras ad summa volutat.*

Praeter hos locos nonnulli inveniri possunt, e quibus clare potest videri, quam sedulo Iuvenco Vergilium legerit, id quod etiam ostendunt multae expressiones ex opere Vergilii sumptae, ut: *haut mora, talia dicentem, ast ubi, haec ubi dicta dedit* etc.

Sed, quamvis multa Iuvenco e Vergilio hauserit, tamen non serviliter Vergilium imitatus est, ut possimus videre vs. 47—55:

*Illi grata domus tetrus habitare sepulchris;
nec poterat rapidum quisquam retinere fuorem,
fortia quin etiam rumpebat vincula ferri
scindebatque graves ut lanea fila catenas.
Et iam conpedibus levis insultare solutis
ludus erat saxisque ferum concidere pectus.*

*Isque ubi pergentem Christum per litora vidit,
cum clamore ruit longeque adcurrit adorans:*

His versibus iterum videmus quam diligenter et etiam eleganter poeta Christianus hanc historiam nobis enarraverit. Vide commentarium ad locum adlatum. Hoc exemplum multis augeri potest e. g. 85—91, 110—113, 121—126, 142—145, 544—548, 588—592.

Ut concludam hanc partem praefationis, exscribere volo vs. 635/6:

*verborum meritis veniet sub iudice poena,
verborum meritis dabitur sub iudice vita,*

quibus versibus, iisdem paene vocabulis, poeta artificose nobis expressit sententiam evangelistae Matthaei XII-37:

*ἐκ γὰρ τῶν λόγων σου δικαιωθήσῃ,
καὶ ἐκ τῶν λόγων σου καταδικασθήσῃ.*

Restat, ut loquar de iis versibus, qui minus bene a Iuvenco conscripti sunt. Exempli gratia affero vs. 93/4:

*Tunc timor et laudes Domini per pectora plebis
concelebrata simul miracula laeta frequentant.*

cf. Matth. IX-8:

*ιδόντες δὲ οἱ ὄχλοι ἐφοβήθησαν καὶ ἐδόξασαν τὸν θεὸν τὸν
δόντα ἐξουσίαν τοιαύτην τοῖς ἀνθρώποις,*

vs. 596—598:

*His tum pro signis, quae vix veneratio posset
mirantis digno populi sustollere cultu,
conciliis trucibus conclamant decipiendum.*

Matth. XII-14:

*ἐξελητόντες δὲ οἱ Φαρισαῖοι συμβούλιον ἔλαβον κατ' αὐτοῦ,
ὅπως αὐτὸν ἀπολέσωσιν.*

vs. 682/4:

*Namque ego quod summi genitoris nomine veni,
respuitur vobis, veniet sed decolor alter,
nomine quem fultum proprio gens vestra sequetur.*

cf. Ioan. V-43:

ἐγὼ ἐλήλυθα ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ πατρὸς μου, καὶ οὐ λαμβάνετε με· ἐὰν ἄλλος ἔλθῃ ἐν τῷ ὀνόματι τῷ ἰδίῳ ἐκεῖνον λήμψετε.

His versibus accedunt aliquot loci quibus, nimis multis vocabulis Iuveni, simplicitas evangelistae periit. Ut vs. 230/1:

*Namque ubi certa fides fuerit complexa salutem
non erit ulla illic anceps agitatio iuris*

cf. Ioan. III-18:

ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν οὐ κρίνεται.

vs. 387/90:

*Pectoris haec tacitam volvebat credula mentem
arcano secumque fide iam certa tenebat,
actutum fesso fugeret quod corpore tabes,
extremam Christi posset si tangere vestem.*

Matth. IX-21:

ἔλεγεν γὰρ ἐν ἑαυτῇ ἐὰν μόνον ἄψωμαι τοῦ ἱματίου αὐτοῦ, σωθήσομαι.

vs. 513/4:

*Tune piis animis requies, quem regia caeli
pollicita est terris, nostro sub tempore fulgens?*

Matth. XI-2:

οὐ εἰ ὁ ἐρχόμενος, ἢ ἕτερον προσδοκῶμεν;

vs. 521/2:

*Redditur amissae leti post funera vitae
ad corpus remeans animae iam libera virtus.*

Matth. XI-6:

καὶ νεκροὶ ἐγείρονται.

vs. 619/22:

*Quisque meis aberit discretus miles ab armis,
hostis in adversa consistet fronte duelli*

listos frustra quaerimus. Cum autem semel attigit evangelium Ioannis, statim arripit occasionem ut etiam alia ex evangelio quarto sumpta nobis enarret, inter quae et aliae res sunt, ab Ioanne solo relatae. Tandem vs. 347 ad ipsum primi evangelii versum, qui antea ei finis fuit, redit.

Tertio loco vs. 637 iterum transit ad Ioannem, et quidem admodum apte. Nam proximis versibus Iuvenus locutus est de Pharisaeorum malis consiliis Iesum interficiendi (596—598). Cui narrationi adiungendo ea, quae apud Ioannem legimus de Iesu se adversus Pharisaeos defendente, Iuvenus efficit ut uno tenore possimus perlegere omnia, quae dixit Iesus in honorem Patris.

Postea vs. 592 evangelium Matthaei continuatur inde ab eo versu, quo vs. 637 finivit.

Praeter has tres intermissiones poeta semper Matthaeum secutus est, sed tamen, quamquam Iuvenus eum paene ad verbum secutus est, nonnullae res sunt, quas noster non transtulit. Primum habemus aliquot locos, qui nullius momenti sunt ad enarrationem totam, inter quas sunt post vs. 154: Ioan. II-12:

Post hoc descendit Capharnaum ipse, et mater eius, et fratres eius, et discipuli eius: et ibi manserunt non multis diebus.

Post vs. 243 a nostro transmissi sunt vs. III 22—IV 3 evangelii Ioannis, quod ibi agitur de Ioanne Baptista neque de Iesu.

Post vs. 327: Ioan. IV 44/5:

Ipse enim Iesus testimonium perhibuit quia Propheta in sua patria honorem non habet. Cum ergo venisset in Galilaeam, exceperunt eum Galilaei, cum omnia vidissent quae fecerat Ierosolymis in die festo: et ipsi enim venerant ad diem festum.

Post vs. 346: Ioan. IV 54:

Hoc iterum secundum signum fecit Iesus, cum venisset a Iudaea in Galilaeam.

Post vs. 407: Matth. IX 26:

et exiit fama haec in universam terram illam.

Post vs. 422: Matth. IX 35:

*et circuibat Iesus omnes civitates, et castella, docens in
synagogis eorum, et praedicans evangelium regni, et
curans omnem languorem et omnem infirmitatem.*

Post vs. 493: Matth. X 30:

Vestri autem capilli capitis omnes numerati sunt.

Post vs. 508: Matth. X 41/2, quibus versibus paene iisdem
vocalibus repetitionem legimus prioris versus.

Post vs. 509: Matth. XI 1:

*Et factum est, cum consummasset Iesus praecipiens
duodecim discipulis suis, transiit inde ut doceret, et
praedicaret in civitatibus eorum.*

Post vs. 630: Matth. XII 33:

*Aut facite arborem bonam, et fructum eius bonum;
aut facite arborem malam, et fructum eius malum:
siquidem ex fructu arbor cognoscitur.*

Post vs. 667: Ioan. V 33—35, ubi agitur de testimonio
Ioannis, quo testimonio Iesu opus non est.

Post vs. 807: Matth. XIII 29:

*Et ait: Non: ne forte colligentes zizania, eradicetis simul
cum eis et triticum.*

Postremo unum locum habemus post vs. 420: Matth. IX 34:

In principe daemoniorum eiicit daemones,

quem locum ideo transmisit poeta, quia postea vs. 606 sqq. eadem
iterum narranda erant.

Praeter hos locos Iuvencus ter aliquid omisit propter nomina
propria, quae difficilia translata sunt, et quidem post vs. 100:
Ioan. I 44:

*erat autem Philippus a Bethsaida, civitate Andreae et
Petri;*

Post vs. 328: Ioan. IV 46:

*et erat quidam regulus, cuius filius infirmabatur
Capharnaum,*